

FRA EN TUR-GUIDES DAGBOG.

GOTLANDSTUREN 12. - 16. MAJ 1999.

Forventningsfulde Stenvenner stod frysende på Sjøelør Station og ventede på vores tur-bus fra Vallensbæk rejser. Vores chauffør Morten kendte vi fra flere tidligere ture. I Helsingborg blev vores svenske deltagere samlet op. Vi var nu 34 ialt. Og så gik det ellers tværs gennem Sverige mod Oscarshamn, hvor færgen til Visby ventede os.

Efter en næsten søvnløs nat på færgen, ankom vi trætte til Visby og kørte direkte til vores vandrerhjem "Mattsarve Sommerhem" ved Sproge. Vi fik fine værelser, pakkede ud, fik et godt morgenfodder, og kl. 9 var der afgang til dagens eventyr.

Ved Friedhem kastede vi lige et kort kig på Pippi Langstrømpes hus "Villa Villekulla" og så Högklinten oppefra.

Vi gik ikke ned, men kørte videre til Lusklint nord for Nyhamn. Der ledte vi efter fossiler i Nedre- og Øvre Visby Mergel og i Högklint Kalkstenen. Og man må sige, at al trætheden var totalt væk. Alle var stærkt optaget af at putte i poser og æsker. Vi fandt masser af enkelt- og tabulat koraller, brachiopoder, stromatoporoider, snegle, ostracoder og meget andet.

Vi fik et grundigt aftensmåltid og gik vel nogenlunde tidligt i seng den aften.

FREDAG: Kl. 9 næste morgen var der afgang til dagens oplevelser.

Vi kørte til en ICA, så en stenrøse og en masse orkideer, var inde i Systembolaget, fik et kig ned i Gotlands undergrund ved Slite-bruddet og ankom til Ireviken, der ligger idyllisk ved et lille fiskerleje.

Igen her ledte vi efter fossiler i Nedre- og Øvre Visby Mergel og Högklint Kalksten. Det regnede hele dagen, men alle var så fuldt optagede, at man næppe bemærkede det. Ved denne lokalitet fandt vi masser af koraller *Ketophyllum* og andet guf.

GOTLANDS STØRSTE RAUKE "JUNGFRUN"

På tilbagevejen kl. 17 skulle vi lige se lidt "kultur". Vi så Martebo Kirke med helgenen S:t Dionysius, der var blevet halshugget . Legenden beretter, at da Dionysius hoved faldt, rejste han sig og tog sit hoved under armen. Man har senere syntes, at det så galt ud at vise dette, så på figuren , der står på en niche til venstre for kirkedøren, står han med sit hoved under armen , og samtidig har han fået sit hoved sat på . Der blev fotograferet på livet løs !!! Efter et dejligt aftensmåltid lagde vi igen vores fossiler op til bestemmelse og syn.

LØRDAG: Kl. 9 kørte vi direkte til dagens første lokalitet Lickershamn (samme geologiske sekvens som de tidligere). Vi havde meget at nå denne dag, så jeg var nok lidt skrap med tiden, for Robert og jeg havde en plan for aftenen.

I Lickershamn så vi Jungfrun - Gotlands højeste rauke. Vi fandt fine fossiler og kørte videre mod Hallshug - Gotlands nordligste spids. Der fandt Robert en flot udstrakt trilobit.

Ellen Mermagen vandt konkurrencen om, hvor mange km. vi havde kørt dagen før. Svaret var 229 km. - Ellen's gæt var 230 km. Til lykke med præmien: en kold, dåse frokost øl. Så kørte vi videre langs kystvejen til Lergrav og så et flot naturreservat med rauker. Og så var klokken mange, og vi kørte tværs over Gotland, gennem skøn natur og ankom til vandrerhjemmet med lige tid nok til et "kort bad". Efter middagen holdt vi en kanon-god-fest. Drikkelsen var fra Systembolaget, og vi sang Bellmann's drikkeviser (på svensk), og vore svenske venner lagde ud med "let vovede historier" og så gik det ellers løs. Hvornår den sidste kom i seng vides ikke.

SØNDAG: Pakke-sammen dag. Men alligevel var der afgang kl. 9. Vi skulle jo ikke spille tiden - vel !! Som noget helt andet kørte vi til Sandhamn og rodede i Mulde-Mergelen. Der blev fundet flere hele trilobitter, masser af brachiopoder , der-i-blandt masser af Leptaenaer (fejebakkerne). Efter et par timer kørte vi til Visby. Vi ville se Naturmuseet, men det var desværre lukket og under flytning (beklager fejl i planlægningen). Så resten af dagen indtil kl. 17 var fri til at se Visby , Visby Domkirke,

eller hvad man nu kunne finde på. Kl. 18 sejlede færgen fra Gotland - og kl. ca. 22 ankom vi til Sverige - kørte gennem Sverige hele natten og ankom til Sjælør Station kl. 5.30 mandag morgen.

Det har været en kanon - god - tur, alle var glade og positive, så det var en fantastisk oplevelse at være tur-guide på denne tur.

TAK ALLE SAMMEN !!!!
Dorthe Freitag.

Dan Holtstam & Jörgen Langhof: Långban.

The Mines, their minerals, Geology and explorers. Raster Förlag, Stockholm. 1999. 220 sider med farver. 348 kr.

Mikael Jansson: Mineral i Långban.
Mineralkompedium. Borlänge, september 1994.

LÅNGBANIT X

Långban er mineralsamlernes største forbandelse, fordi vi aldrig bliver færdige med at bestemme mineralerne derfra. Vi kan sammenligne med tilsvarende fund fra Franklin og Laurion, men Långban er helt speciel vanskelig. Långban har 263 mineraler, heraf 67 første beskrevne og 23 mineraler, der aldrig er beskrevet andre steder. 33 mineraler fluorescerer og 6 er magnetiske. Mineralerne fra Långban viser kemiske forbindelser, som normalt ikke optræder sammen, f.eks. mangan, antimon, arsen, bly, barium og beryllium. Mineralerne er desuden dannet inden for et stort temperaturområde fra stuetemperatur til 650 grader.

Også malmen er drilsk. Snart er det skarn og så er det alligevel ikke skarn. Jeg har et "typisk" stykke sort, brun og hvidt kornet malm med metalglans, glasglans, brunsort

streg og med magnetiske partier samt brusning i syre. Der må være hæmatit, magnetit, calcit, andradit, mangang-ægirin og richterit tilstede. Der burde paragenetisk set også være hornblende og epidot, men jeg ser tydeligere et mikro-parti med allaktit-domeykit. Dumt eller ej, ville auktionarius sige til det. Drilsk og spændende er Långban-mineralerne. Nu har vi fået lettere ved at lære dem.

Jansson's bog er ikke kendt af så mange, fordi det er en amatørbog, (den er desværre udsolgt, men foreningen har den i biblioteket) men den fortjener at blive nævnt som håndbog sammen med Skandinaviens kronjuvel mellem mineralbøgerne: Raster-bogen om Långban. Den farverige bog er såvel indholdsmæssigt som i formatet storslået og imponerende med næsten alt, man kan ønske sig og måske med flere fagudtryk i enkelte kapitler, end vi amatører umiddelbart forstår.

I Långban har der været minedrift på jern, mangan og sidst dolomit gennem 300 år indtil 1972. Siden 1981 har Långban været Sveriges mest komplette minemuseum. Selve minen er fredet.

Gustaf Flink (1849-1932) regnes for en af de vigtigste personer for Långban og ham kender vi også fra Grønland, hvor han ligeledes havde næse for gode findesteder. Fra Flinks samling lå en del mineraler, der manglede navngivning og i 1965/66 opdagede en amerikansk studerende, Paul Brian Moore, 10 nye mineraler i det gamle materiale. Nu er Moore professor i Chicago og har i alt opdaget 35 nye mineraler.

Den første beskrivelse af et mineral fra Långban kan vi takke José Bonifacia d' Andrade e Silva (1763-1838) for. Silva studerede i Freiberg, Tyskland, blev professor i Portugal og samme herre blev Brasiliens første premierminister. (Sic!)

Tyskeren Wilke udgav en flot bog om Sveriges mineraler i 1997. I år kom så denne endnu flottere bog om Långban. Det er uretfærdigt, at svenskerne skal have så gode bøger, mens Danmark og navnlig Finland ligger som jomfruelige lande på bogmarkedet. Långban er flyttet meget nærmere med de to mineralbøger og jeg kan ikke finde ros nok til at anbefale dem. Skyggesiden er, at man gribes af mineralernes skønhed, mangfoldighed, farvepragt, suveræne design og deres forbistrede evne til at gemme sig i et hul i Långbans bjergarter.

Hans Kloster

SARKANIT Skovjordbærfarvede sfæruliter og hvide sfærulitformede Brandtit. Her er et af bogens mange smukke mineralfotos.

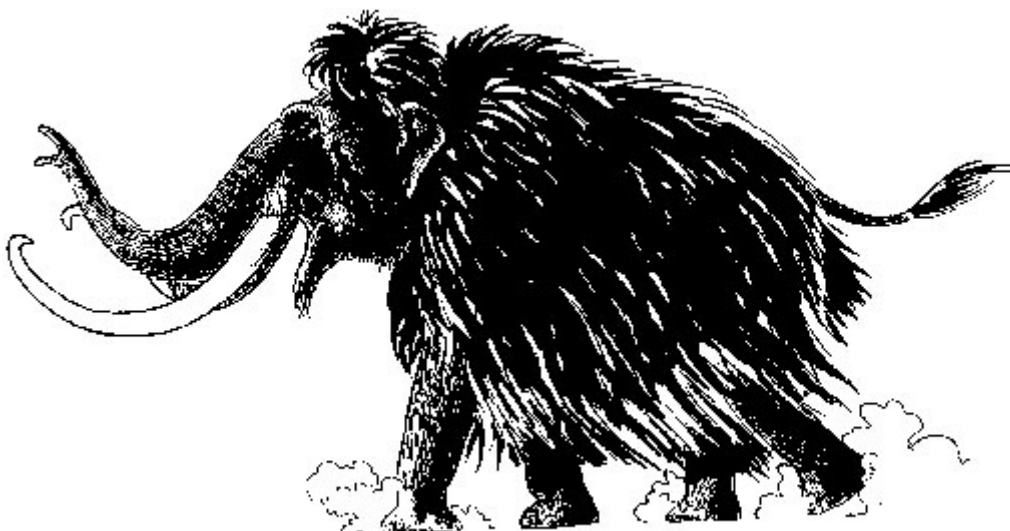
Jeg har altid troet, at långban-mineraler kun var noget med små pletter på en sten, denne bog giver et ganske andet billede.

Nelly E Jensen

Anmeldelse:

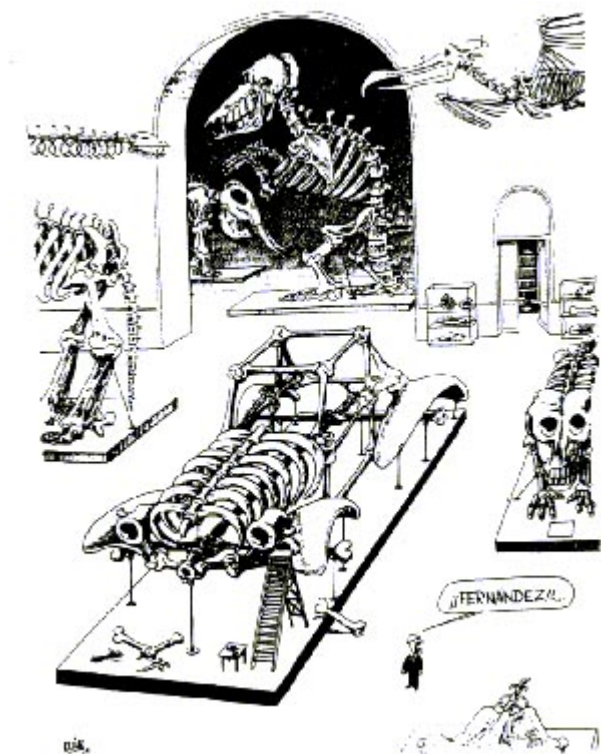
Kim Aaris-Sørensen: Danmarks forhistoriske dyreverden

Om skovelefanter, næsehorn, bisoner, mammuter og kæmpehjorte. Gyldendal okt.1998, 3.udgave, 232 sider illustreret og indbundet, kr.268 Kort skemaer og diagrammer Knud Rosenlund og Alice Rosenstand (medlem af stenvenerne), illustrationer af Jens Olesen:

Det er med glæde, vi sidder med en ny udgave af denne charmerende bog. En alment

tilgængelig og fængslende beretning om dengang vi selv var færre og dyrene havde bedre plads. Bogen er på en gang god på amatørniveau og til undervisning i kvartærzoologi på universitetet. Den befinder sig på et overgangsfelt mellem bl.a. palæontologi, zoologi og arkæologi. Vi får her viden om ikke kun dyreverdenens udvikling, men også om planter og mennesker og det svingende klima igennem sidste del af kvartærtiden. Det ældste fund er ca. 650000 år, et lille stykke af et kronhjortegvir. Fra ca. 240000 år, kun et stykke af forbenet af en vildhest. Fra perioden 130000 - 115000 år, Eem-mellemistiden, bliver fundene hyppigere med rester af kronhjort, dådyr, kæmpehjort, rensdyr, saigaantilope, moskusokse, steppebison, uldhåret næsehorn, skovnæsehorn, skovelefant, mammut. Et dådyrs knogler er slået i stykker, for at vore neandertal-forgængere kunne få fat i marven - det tidligste indicium på "danskere". - I afsnittet "dansk kvartærzoologi" fortælles blandt andet om Herluf Winge (1857-923), som skrev om sin pionerforgænger: "... Steenstrup efterlod Samlingen i Uorden. Manglende Bogføring eller manglende Mærkning af Fundene ere skyld i, at Samlingerne har mistet meget i Værd" - det må Winge så rette op på ved stædigt detektivarbejde. Det nuancerede billede af Danmarks forhistoriske dyreliv skyldes blandt andet, at der er en rigdom af velbevarede fund og en udtalt interesse for fortiden i befolkningen.

Rekonstruktion af fortidsdyr ud fra knoglefund kræver et indgående kendskab til anatomi samt en vis portion fantasi! Fra "Humor por Quinto"

Afsnittet "Datering og kronologi" giver et godt indblik i de problemstillinger, man møder, når man skal tolke fundene og forsøge at skabe et billede af dyrelivet i forhistorisk tid. Sidst i bogen kommer man ind på tamdyr, og det nævnes, hvordan vi efterhånden får has på "de glubende dyr" (ulve m.fl.). Fine illustrationer - (enkelte eksempler vist her) - gode oversigtsskemaer, litteraturliste, stikordsregister. Skal man endelig finde et minus, er det nok lidt vanskeligt ved bogens hjælp at gå i dybden med enkelte dyrearter, men det er også næsten umuligt både at behandle stoffet grundigt, både i bredden og i

dybden i en bog på dette antal sider, når emnet er så omfattende. Der bliver undervejs plads til at videnskabelige forbehold nævnes, uden at overskueligheden mistes. Menneskene er sat godt i relation til dyrelivet uden at deres plads i stoffet bliver for stor - dyrene er jo trods alt hovedtemaet. Der er et godt flow i bogen, man suges med gennem dyrelivets udvikling og bliver hjulpet til et overblik.

Anne Charlotte Jørgensen (biologistuderende) og Tom Jørgensen.